

CANLILARI TANIYALIM

Doğada milyonlarca canlı vardır. Bunların her birini incelemek çok zordur. Bilim insanları, canlıları benzer özelliklerine göre sınıflandırmıştır. Sınıflandırma canlıları incelememizi kolaylaştırır.

Canlılar hücre yapıları, beslenme, üreme ve hareket vb. özellikleri dikkate alınarak dört ana sınıfa ayrılmıştır.

1. Mikroskopik Canlılar

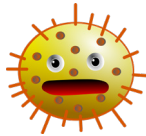
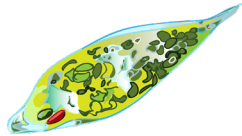
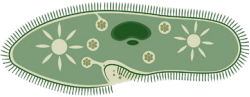
2. Mantarlar

3. Bitkiler

4. Hayvanlar

1. MİKROSKOBİK CANLILAR

Sadece mikroskop adı verilen araç yardımıyla görülebilen canlılara mikroskopik canlılar denir. Mikroskopik canlıların suda, toprakta ve havada yaşayan pek çok türleri vardır. Amip, öglene, terliksi hayvan ve bakteri örnek olarak verilebilir.

Amip

İnsanlarda hastalık yapan ve suda yaşayan bir canlıdır.

Öglene

Bitkiler gibi fotosentez yaparak besin ve oksijen üretir. Kamçısıyla hareket eder.

Terliksi hayvan

Paramesyumlar olarak da bilinir. Terlik şeklindedir. Suda bulunur. Sil denilen yapılarıyla hareket eder.

Bakteriler

En basit yapıli mikroskopik canlılardır. Çok sıcak ve çok soğuk yerler dahil her yerde yaşayabilirler. Yararlı ve zararlı bakteriler vardır.

YARARLI BAKTERİLER

Sütten peynir yapılmasını sağlar

Sütü yoğurda dönüştürür.

Bağırsaklarda sindirime yardımcı olur.

Ölen bitki ve hayvanları çürütür.

ZARARLI BAKTERİLER

Meyveleri çürütür.

Tifo, verem gibi hastalıklara neden olur.

Yemeklerin bozulmasına neden olur.

Bulaşıcı hastalıklara neden olur.

2. MANTARLAR

Kök, gövde, yaprak ve yaprak ve çiçekleri olmayan canlı grubudur. Bitki değillerdir, çünkü kendi besinlerini üretemezler. Mantarlar besinlerini dışarıdan hazır olarak alırlar. Mantarların görünüş ve özellikleri bakımından birbirinden farklı türleri vardır.

1. Şapkalı Mantarlar

2. Küf Mantarları

3. Maya Mantarları

4. Parazit Mantarlar

a.Şapkalı Mantarlar

Ormanlarda ve bahçelerde bulunan en gelişmiş mantar çeşididir. Sap ve şapka olmak üzere iki kısımdır. Yenilebilen çeşitleri olduğu gibi, birçok çeşidi zehirlidir. İnsanlar tarafından özel yöntemlerle üretilen kültür mantarlarının besin değeri çok yüksektir.

b. Küf Mantarı

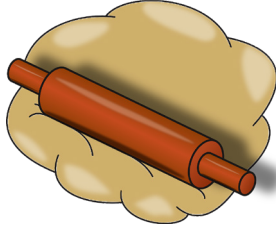
Uzun süre açıkta kalan besinlerin(ekmek, portakal, salça vb.) üzerinde oluşan yeşilimsi renkteki pamuk yığını gibi oluşan kabarık örtü mantar türüdür.

Bu örtü binlerce mikroskobik küf mantarının bir araya gelmesiyle oluşur. Besinlerde çoğalan küf mantarı insanlara zarar verir. Peynirin küflenmesine neden olan küf mantarlarından **penisilin** adı verilen antibiyotik üretilir. Penisilin bakterilerin neden olduğu hastalıkların tedavisinde kullanılır.

c. Maya Mantarları

Hamurun ve peynirin mayalanmasında rol oynayan mantarlardır. Maya mantarları uygun sıcaklık ve besin ortamlarında canlılık özelliği gösterir. Maya kuru iken yaşamsal faaliyetlerini sürdüremez.

d. Hastalık Yapan(Parazit) Mantarlar

Hastalık yapan mantarlar canlılar üzerinde yaşayarak besin ihtiyaçlarını canlılardan karşılarlar.

Örnek olarak;

- Bebeklerde ağız etrafında görülen pamukçuk hastalığı.
- İnsanlarda saç derisinde saçkıran hastalığı.
- İnsanların el ve ayaklarında sulu ve kaşıntılı yaralara da mantarlar neden olur.

Bu nedenle başkalarının giysi, tarak ve terliklerini kullanmamalıyız.

Mantarların Yararları

Hamurun mayalanmasını ve sütte peynir elde edilmesini sağlar.

Besin olarak tüketilebilir.(Kültür mantarı)

Penisilin gibi antibiyotiklerin üretilmesinde kullanılır.

Mantarların Zararları

Zehirli türlerinin yenmesi hastalıklara hatta ölümlere neden olabilir.

Yiyeceklerin küflenerek bozulmasına neden olur.

Saçkıran, pamukçuk gibi hastalıklara neden olur.

3. BİTKİLER

Bitkiler yeryüzündeki yaşamın temelini oluştururlar. Canlılık için gerekli olan besin ve oksijeni üretirler. Bitkilerin kara, su ve çöl gibi birçok yaşam alanı vardır. Bitkiler yapı itibarıyla dört bölümden oluşur.

a. Çiçek: Bitkinin üreme organlarını taşıyan bölümüdür. Bitkilerin çoğalmasını sağlar.

b. Yaprak: Bitki yaprakları ile fotosentez yaparak besin ve oksijen üretir. Yapraklar gaz alışverişi ile terlemenin yapıldığı bölümdür.

c. Gövde: Çiçek, yaprak ve meyveyi taşıyan bölümdür.

d. Kök: Topraktan su ve mineral alınmasını ve bitkinin toprağı tutunmasını sağlayan bölümdür.

Bitkiler yapısal özelliklerine göre iki grupta incelenir.

1. Çiçekli Bitkiler

2. Çiçeksiz Bitkiler

a. Çiçekli Bitkiler

Çiçeği olan ve tohum oluşturabilen bitkilerdir. En gelişmiş bitki grubudur. Çiçek, yaprak, gövde ve kök olmak üzere dört kısımdan oluşur. Gül, elma, papatya, salatalık ve limon çiçekli bitkilere örnek olarak verilebilir.

b. Çiçeksiz Bitkiler

Çiçek ve tohumu bulunmayan bitkilere denir. Çiçeksiz bitkiler genellikle kök, gövde ve yaprak gelişmemiş olup basit yapılarıdır. Eğrelti otu, kara yosunu, atkuyruğu ve ciğer otu örnek olarak verilebilir.

4.HAYVANLAR

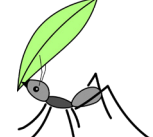
Birçok ortamda yaşayabilen canlılardır. Otlama, etle ve hem et hem otlama beslenen türleri vardır. Kendi besinlerini üretemez dışarıdan hazır olarak alırlar. Hayvanlar vücutlarında omurga bulunup bulunmamasına göre iki gruba ayrılır.

1. Omurgasız Hayvanlar

2. Omurgalı Hayvanlar

I. Omurgasız Hayvanlar

Omurgasız hayvanları omurgalı hayvanlardan ayıran en önemli özellik iskeletlerinin olmamasıdır. Yumurta ile çoğalırlar. Omurgasız hayvanlarda doğurarak çoğalma görülmez. Omurgasız hayvanlardan karada yaşayanlara arı, sinek, kelebek, akrep, solucan suda yaşayanlara ise midye, denizyıldızı, yengeç vb. örnek olarak verilebilir.

II. Omurgalı Hayvanlar

Vücutlarında kıkırdak ve kemikten oluşan iskeletleri ve omurgaları vardır. Omurgalı hayvanların birbirinden farklı özellikleri vardır. Bu özelliklere göre omurgalı hayvanlar beş gruba ayrılmıştır.

Omurgalı Hayvanlar

- a. Balıklar
- b. Kurbağalar
- c. Sürüngenler
- d. Kuşlar
- e. Memeliler

a. Balıklar

- Tatlı ve tuzlu suda yaşayabilirler.
- Yumurta ile çoğalırlar.
- Vücudu pullarla kaplıdır.
- Solungaç solunumu yaparlar.
- Sazan, hamsi, levrek ve köpek balığı örnek olarak verilebilir.

b. Kurbağalar

- Hem karada hem de suda yaşarlar.
- Yumurta ile çoğalırlar.
- Derisi nemli ve kaygandır.
- Kara ve su kurbağası ile semenderler örnek olarak verilebilir.

c. Sürüngenler

- Çoğunluğu karada yaşarlar
- Vücutları sert ve kuru pullarla kaplıdır.
- Yumurta ile çoğalırlar.
- Timsah, yılan ve kertenkele örnek olarak verilebilir.

d. Kuşlar:

- Vücudu tüylerle kaplıdır.
- Yumurta ile çoğalırlar.
- Kanatları vardır.
- Tavuk, güvercin, deve kuşu ve kartal örnek olarak verilebilir.

e. Memeliler

- Omurgalı hayvanların en gelişmiş grubudur.
- Akciğer solunumu yaparlar.
- Doğurarak çoğalırlar.
- Yavrularını sütle beslerler.
- İnsan, balina, yunus, kedi, köpek ve koyun örnek olarak verilebilir.

